

GLOMERULONEFRIT KASALLIGIDA SITOKINLAR AHAMIYATI

Isomadinova L.K.

SamDTU Klinik laborator diagnostika kafedraasi assistenti

Daminov F.A,

SamDTU Klinik laborator diagnostika kafedraasi PhD. Dotsent

Annotatsiya: Glomerulonefrit kasalligi bu- buyraklarga yallig'lanish bilan kechadigan uchraydigan kasallik bo'lib, ulardagi chuqur o'zgarishlar bilan o'zini namoyon qiladi bu o'zgarishlar tufayli buyraklarda surunkali buyrak etishmovchiligi olib kelishi mumkin. Bu kasallik buyrak kasalliklarning tarqalishi siydik yo'llarning yallig'lanishidan so'ng orttirilgan kasalliklarga ichida ikkinchi o'rinda turadi. Glomerulonefrit kasalligining patogeneza turli xil bo'lishiga qaramasdan asosiy diqqat immunopatologik mexanizmlarga asoslangan. Bu kasallik kompleks davolashni talab qiladi. Bu kasallikning patogenizidagi molekulyar mexanizmini tashunmaslik kasallikning erta diagnostikasini va davolashda effektiv metodlarini tanlashni natijada turli asoratlar rivojlanadi. Shuning uchun yaqinda ilmiy izlanishlar shuni ko'rsadmoqdaki glomerulonefrit kasalligida sitokinlarning o'rni ahamiyatini chuqurroq aniqlashda hamda davolashdagi yangi imkoniyatlarni yaratib bermoqda.

Kalit so'zlar: Glomerulonefrit, sitokinlar, interleykin, kaloniya hosil qiluvch faktorlar, o'sma nekrozozlovchi alfa faktoriga.

Sitokonlar bu past molekulyar oqsil bolib, va u immun tizimida muhim ahamiyatga ega. Ular turli immun hujayralar tomonidan ishlab chiqariladi va turli immun jarayonlarda masalan, yallig'lanishga qarshi, immun javob va to'qimalar tiklanishiga ishtirok etadi. Sitokinlarning turli xususiyatli bo'lishi ularning uning diagnostikada ahamiyatlarini yana oshiradi. Birinchi o'rinda sitokinlar mahalliy immun tizimni tashkil qilishda qatnashadi shu sababli yallig'lanish jarayoni rivojlanadi. Bazi bir sitokinlar yallig'lanishga qarshi bo'lishi va ularning oshishi va kamayishi turli kasalliklarga olib kelishi mumkin.

Sitokinlarga kiradi interferonlar, interlikinlar, xemokinlar, o'sma nekroz faktorlari. Kaloniya hosil qiluvch faktorlar, o'sish faktorlari. Sitokinlar estafeda prinsipida o'z faoliyatini tashkl qiladi. sitokin bitta hujayraga ta'sir qilib boshqa hujayrada sitokinlar hosil bo'lishiga olib keladi.

Quyidagi intrakrin, autokrin, parakrin va endokrin mexanizmlar sitokinlarda farq qiladi.

1. Intrakrin mexanizmlar- ular hujayra ichida ishlaydi, sitokinlarni hujayra ichi receptorlar bilan bog'laydi.

2. Autokrin mexanizm -ular sekrechiya qiluvchi hujayralarga ta'sir qiladi. Masalan interleykin-1,6,18 va o'sma nekrozozlovchi alfa faktoriga.

3. Parakrin mexanizmi yaqin bo'lgan hujayra va to'qimalarga ta'sir qiladi. Masalan Interleykin 1,6,12 va 18 hamda o'sma nekrozozlovchi alfa faktoriga ular makrofaglar tamonidan ishlab chiqariladi va T-helperlarni aktivlaydi ular o'z navbatida antigenni tanishga yordam beradi.

4. Endokrin mexanizm bu o'z navbatida uzoqda bo'lgan hujayralarga ta'sir qiladi. Masalan Interleykin 1,6 va o'sma nekrozozlovchi alfa faktoriga bundan tashqari distansion immunoregulyator ta'sirga ham eha bo'lib gepatositlardan o'tkir faza yallig'lanish oqsillarni ishlab chiqarishiga yordam beradi.

Sitokinlarning glomerulonefrit kasalligida o'ziga xos roli. Hozirgi vaqtda kelib olimlar tamonidan ko'p ilmiy izlanishlar shu mavzuga asoslangan bo'lib, Ularning ilmiy izlanishlari natijasida shu aniq bo'ldiki, yallig'lanish sitokinlar yane interleykinlar -1,interleykinlar -6,interleykinlar -18,o'sma nekrozozlovchi alfa faktorlar bu kasallik patogenezida muhim rol o'ynaydi. Aynan shu sitokinlar buyrak to'qimalarda yallig'lanish jarayonini chaqiradi.Ular glomeruladagi kapillyarlar o'tkazuvchanligini oshirib ko'ptokchalar zararlabishiga olib keladi. Boshqa nazardan yallig'lanish sitokinlar, masalan interleykin -10 va transformatsiyaga uchratuvchi o'sish betta faktori(TGF- β) himoya vazifani ham bajaradi ular yallig'lanishni kamaytirib to'qimalarni tiklanishiga olib kelishi mumkin. Lekin ularning ishlab chiqarilishi yoki kamayishi glomerulonefritning va boshqa surunkali kasalliklarning rivojlanishiga asos bo'lishi mumkin.

Sitokinlarga asoslanib davolash samadorligi baholash.

Glomerulonefritning patogenezida sitokinlar rolini o'rganilgan so'ng davolashdagi o'ziga xos taktika tanlashga imkon beradi va sitokinlarni ularni antaganistlarni mishen organlar qo'llash mumkin. Masalan sitokinlarning yallig'lanish ingibitorlari buyraklarda yallig'lanishni kamaytirishi mumkin buning natijasiga buyraklarda avj olayotgan jarayonlarni so'ndirishimiz mumkin. Hamda yallig'lanish qarshi preparatlarni qabul qilish natijasida yallig'lanish va yallig'lanishga qarshi bo'lgan balansini tiklashga yordam beradi.

Xulosa: Glomerulonefrit- samarali davolash usullarini ishlab chiqish uchun uning patogenezini chuqurroq tushunishni talab qiladigan jiddiy kasallik. Ushbu kasallikning rivojlanishida sitokinlarning roli muhim ahamiyatga ega va ularning molekulyar mexanizmlarini diqqat bilan o'rganish kerak. Sitokinga asoslangan yangi terapevtik yondashuvlar glomerulonefrit bilan og'rigan bemorlarning natijalarini yaxshilash samadorligini oshirish mumkin.

Adabiyotlar:

1. Berdiyeva Sh.Sh., Ahadova M.M., Ochilov S.A. «Complications of treatment of acute hematogenous osteomyelitis, literature review» *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 293-298 стр.

2. Бердиярова Шохида Шукуруллаевна, Муртазаева Насиба Комилжоновна. Современные аспекты диагностики и лечения остеомиелита // *ReFocus*. 2022. №4.

3. Isomadinova L. K., Kudratova Z. E. Clinical and laboratory characteristics of vomiting in pregnant women in early pregnancy // *Doctor's herald journal*. – 2023. – Т. 2. – С. 52-56.

4. Kudratova Zebo Erkinovna, Karimova Linara Alixanovna Age-related features of the respiratory system // *ReFocus*. 2023. №1. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/age-related-features-of-the-respiratory-system>.

5. Berdiyeva Shohida Shukurullayevna, Isomadinova Lola Kamolidinovna, Komulova Zarnigor Nabijonovna. (2023). Differential diagnosis of alcoholic and viral hepatitis. *World Bulletin of Public Health*, 21, 8-11.

6. Isomadinova L.K, Qudratova Z.E., Babaxanova F.Sh. Clinico-laboratory features of the course of covid-19 with hepatitis B. *Journal of new century innovations*

7. Isomadinova L.K. Qudratova Z.E. Shamsiddinova D.K. Samarqand viloyatida urotillaz kasalligi klinik-kechishining o'ziga xos xususiyatlari. *Central asian journal of education and innovation* №10. 2023 , P. 51-53

8. Kudratova Z. E. Isomadinova L. K. Sirojeddinova S. F. Tursunova M. E. Current modern etiology of anemia. *Novateur publications international journal of innovations in engineering research and technology*. № 10. 2023, P. 1-4.

9. Dushanova G. A., Nabiyeva F. S., Rahimova G. O. Features of the distribution of hla-antigens among people of the uzbek nationality in the samarkand region // *Open Access Repository*. – 2023. – Т. 10. – №. 10. – С. 14-25.

10. Umarova S. S., Mukhamadiyeva L. A., Nabiyeva F. S. The pathogenesis of rheumatic fever // *Journal of new century innovations*. – 2023. – Т. 29. – №. 4. – С. 164-169.

11. Nabiyeva F. S. et al. Creation of optimum conditions for propagation of *saccharomyces cerevisiae* yeast // *Journal of new century innovations*. – 2023. – Т. 23. – №. 1. – С. 85-91.

12. Sabirovna I. N. et al. The role of homocystein in the pathogenesis of polycystic ovarian syndrome in women // *Research Focus*. – 2023. – Т. 2. - №. 2. - С. 81-84.

13. Sabirovna I. N., Asrorovna H. S. The significance of folic acid, homocystein and endothelin-1 in the development of polycystic ovarian syndrome in women of reproductive age // *Journal of new century innovations*. – 2023. – Т. 23. – №. 1. – С.

104-108.

14. Sabirovna I. N. et al. Dysfunctions of the Immune System and Their Role in the Development of Diseases //The Peerian Journal. – 2023. – Т. 23. – С. 49-52.

14. Tursunov Feruz O'ktam O'g'Li, Raximova Gulchiroy Olim Qizi, Isroilova Umidaxon, Turayeva Shaxnoza. Assessment of carbohydrate metabolism in patients with diabetes and COVID-19 // ReFocus. 2022. №4.

16. Кудратова З.Э., Турсунов Ф.У., Мусаева Ф.Р., Абдулхаев Иброхим. Атипик микрофлора этиологияли ўткир обструктив бронхитларининг ўзига хос клиник кечиши // ReFocus. 2022. №4.

17. Feruz O'ktam o'g T. et al. Qandli diabet va covid-19 bilan kasallangan bemorlarda glikemiya va glyukozuriya taxlili //Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 23. – №. 1. – С. 94-98.

18. Burkhanova D. S., Tursunov F. O., Musayeva F. Thymomegaly and the state of health of children in the first year of life //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – Т. 11. – №. 10. – С. 62-64.